

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové (soudkyně zpravodajky), soudců Tomáše Lichovníka a Davida Uhlíře ve věci ústavní stížnosti stěžovatelů 1) **J. A.**, 2) **R. D. A.**, zastoupených Mgr. Petrem Kallou, advokátem, se sídlem Jana Zajíce 32, Praha 7 a nezletilého 3) **L. D. A.**, zastoupeného opatrovnící Mgr. Radkou Korbelovou Dohnalovou, Ph.D, advokátkou, se sídlem Převrátilská 330, Tábor, proti rozsudku Nejvyššího soudu č.j. 28 Ncu 187/2015-6 ze dne 18. 7. 2016, za účasti Nejvyššího soudu jako účastníka řízení, takto:

- I. Rozsudkem Nejvyššího soudu č. j. 28 Ncu 187/2015-6 ze dne 18. 7. 2016 bylo porušeno právo třetího stěžovatele, aby nejlepší zájem dítěte byl předním hlediskem rozhodování podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, a právo druhého a třetího stěžovatele na rodinný život podle čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Toto rozhodnutí se proto ruší.**

Odůvodnění:

1. Ústavní stížností stěžovatelé napadli v záhlaví uvedené rozhodnutí a navrhli jeho zrušení pro rozpor se svými ústavně zaručenými právy na soukromý a rodinný život, nebýt diskriminován, spravedlivý proces a také pro rozpor s principem nejlepšího zájmu dítěte. Přitom odkázali na čl. 3 odst. 1, čl. 10 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6, 8 a 14 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

I. Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

2. První a druhý stěžovatel spolu žijí ve společné domácnosti a podle práva státu Kalifornie jsou manželé. První stěžovatel je státním občanem České republiky a druhý stěžovatel je státním občanem Dánska. Společně žijí v Kalifornii, pravidelně však navštěvují Českou republiku, kde má první stěžovatel příbuzné.

3. V roce 2012 stěžovatelé podle práva státu Kalifornie uzavřeli smlouvu s náhradní matkou, která donosila embryo vzniklé umělým oplodnění z vajíčka anonymní dárkyně a spermatu stěžovatelů. Dne 30. 7. 2013 se této náhradní matce narodil třetí stěžovatel. První a druhý stěžovatel podle svého vyjádření neví, který z nich je biologickým otcem třetího stěžovatele.

4. Rozsudkem ze dne 10. 5. 2013 sp. zn. BF 047383 Vrchní soud státu Kalifornie pro okres Los Angeles (dále jen „rozsudek kalifornského soudu“) prohlásil, že v souladu se smlouvou o náhradním mateřství mezi stěžovateli a náhradní matkou

náhradní matka není právním rodičem tehdy ještě nenarozeného třetího stěžovatele, a že těmito rodiči jsou první a druhý stěžovatel. Dále rozhodl, že první a druhý stěžovatel budou zapsáni jako rodiče do rodného listu třetího stěžovatele, až se tento narodí. To se následně stalo a v rodném listě stěžovatele L. D. A. vydaným státem Kalifornie je stěžovatel J. A. zapsán v kolonce otec/rodič a stěžovatel R. D. A. je zapsán v kolonce matka/rodič.

5. Stěžovatelé následně požádali Úřad městské části Praha 1 o vydání osvědčení o státním občanství stěžovatele L. D. A. Rozhodnutím ze dne 4. 9. 2014 však úřad řízení přerušil a vyzval stěžovatele, aby zahájili řízení před Nejvyšším soudem o uznání výše zmíněného rozsudku kalifornského soudu, neboť uznat cizozemský rozsudek o určení rodičovství lze pouze na základě zvláštního rozhodnutí Nejvyššího soudu. Toto řízení před Nejvyšším soudem první stěžovatel zahájil podáním ze dne 26. 12. 2014.

6. Rozsudkem ze dne 22. 5. 2015 Nejvyšší soud návrhu prvního stěžovatele částečně vyhověl a rozsudek kalifornského soudu na území České republiky uznal, pokud jde o vyslovení rodičovství (otcovství) stěžovatele J. A. Podle Nejvyššího soudu takové uznání není v rozporu s § 54 odst. 3 zákona č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „ZMPS“), podle něhož k platnosti určení rodičovství postačí, stane-li se podle právního řádu státu, v němž došlo k prohlášení o uznání rodičovství. Zároveň není podle Nejvyššího soudu v rozporu s veřejným pořádkem, pokud dítě vzniklo za použití institutu náhradního mateřství. S odkazem na tento rozsudek Úřad městské části Praha 1 vydal osvědčení o státním občanství stěžovatele L. D. A. a následně byl stěžovatelům vystaven český rodný list třetího stěžovatele, ve kterém je první stěžovatel uveden jako otec a kolonka matky je prázdná.

7. Nejvyšší soud se v tomto rozsudku nijak nevyjádřil k rodičovství stěžovatele R. D. A. Stěžovatelé tedy dne 4. 8. 2015 opětovně podali Nejvyššímu soudu návrh na uznání rozsudku kalifornského soudu, co se týče druhého stěžovatele.

8. Nejvyšší soud napadeným rozsudkem tento druhý návrh stěžovatelů zamítl. Podle Nejvyššího soudu vyhovění tomuto návrhu by bylo v rozporu s § 15 odst. 1 písm. e) ZMPS, podle kterého nelze uznat rozhodnutí, které by se zjevně přičilo veřejnému pořádku. Vyhověním návrhu by podle Nejvyššího soudu byla ve výsledku fakticky nastolena situace korespondující společnému osvojení dítěte dvěma osobami stejného pohlaví, což je stav, který české právo neakceptuje, neboť kategoricky vylučuje současné osvojení nezletilce subjekty, jež nejsou manžely. Nejvyšší soud zdůraznil, že problém vymezení hranic, v nichž je podle českého práva myslitelné současné ustavení vztahu rodičovství mezi nezletilým a dvojicí spolužijících osob stejného pohlaví, chápe jako otázku legislativní, při jejímž řešení nemohou vůdčí roli přebírat soudy, nýbrž demokraticky zvolený zákonodárný sbor.

II. Argumentace stran

9. Stěžovatelé v ústavní stížnosti uvádějí, že pravidelně navštěvují Českou republiku, avšak za současného stavu, kdy Nejvyšší soud odmítl uznat rodičovství druhého stěžovatele, nejsou tyto pobyty bez právních rizik. Stěžovatel R. D. A. není totiž v žádném právním vztahu ke svému synovi L., což může vyvolat komplikace například v případě lékařského vyšetření či hospitalizace dítěte, v přístupu k informacím

o lékařském stavu dítěte nebo již při vstupu na území České republiky, pokud by s dítětem cestoval sám a opomenout nelze ani negativní dopady na dědická práva dítěte.

10. Nejvyšší soud navrhl ústavní stížnost zamítnout. Podle něj při posuzování otázky diskriminace je třeba právní statut stěžovatelů porovnávat s postavením dvou nesezdaných osob různého pohlaví, případně registrovaných partnerů, neboť český právní řád manželství dvou osob stejného pohlaví nezná. Zde však nedochází k odlišnému zacházení, neboť české právo těmto párům rovněž společné osvojení neumožňuje. Podle Nejvyššího soudu problematika rodičovství mezi dětmi a stejnopohlavními páry představuje politickou otázku, jejíž řešení přísluší zákonodárci.

11. Ustanovená opatrovnice nezletilého stěžovatele L. D. A., Mgr. Radka Korbelová Dohnalová, Ph.D, navrhla ústavní stížnosti vyhovět, neboť napadené rozhodnutí není v nejlepším zájmu dítěte. Namítá, že Nejvyšší soud se nejlepšimu zájmu dítěte vůbec nevěnoval, což je zásadní a nepřekonatelnou chybou a v rozporu s Úmluvou o právech dítěte. Nejvyšší soud měl zohlednit, že nezletilý stěžovatel s prvním a druhým stěžovatelem žije a společně vytvářejí rodinu. Povinností státu je tedy umožnit rozvoj těchto rodinných vazeb a zajistit právní ochranu směřující k integraci dítěte do rodiny. Podle opatrovnice není v dané věci rozpor s veřejným pořádkem natolik zjevný, aby převážil zájem nezletilého na uznání cizího rozhodnutí.

12. Stěžovatelé v replice setrvali na své ústavní stížnosti a namítají jak rozpor napadeného rozhodnutí s nejlepším zájmem dítěte, tak se zákazem diskriminace.

13. Ústavní soud si k projednávání ústavní stížnosti vyžádal také stanovisko Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“). Úřad navrhuje napadené rozhodnutí zrušit. Namítá, že rozhodnutí porušilo právo na spravedlivý proces, neboť je nedostatečně odůvodněné a ve věci rozhodoval nepřislušný soud. Ve věci měl rozhodovat okresní soud, neboť v dané věci šlo o uznání rozhodnutí o osvojení podle § 63 ZMPS, a nikoliv o uznání rozhodnutí ve věci určení rodičovství podle § 55 ZMPS. Napadené rozhodnutí je podle Úřadu také diskriminační, neboť Nejvyšší soud prvního stěžovatele, u kterého rodičovství uznal, zvýhodnil na základě občanství k újmě druhého stěžovatele. Úřad však nesouhlasí s tím, že byl porušen nejlepší zájem dítěte. Podle Úřadu totiž princip nejlepšího zájmu dítěte zakotvený v čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte není subjektivním právem, ale pouze interpretační pomůckou. Podle Úřadu použití tohoto principu nemůže popřít jasné znění zákona. Úřad se také domnívá, že skutečnost, že český právní řád umožňuje společné osvojení pouze sezdaným heterosexuálním párům je zcela v souladu s Listinou i mezinárodními závazky České republiky.

III. Hodnocení Ústavního soudu

14. Ústavní soud považuje za vhodné se nejdříve zabývat námitkou stěžovatelů, že napadeným rozhodnutím byl porušen princip nejlepšího zájmu dítěte a poté, zda se stali oběťmi přímé diskriminace. Nejdříve však je třeba posoudit, zda mezi stěžovateli existuje rodinný život ve smyslu čl. 10 odst. 2 Listiny a čl. 8 Úmluvy, neboť to je podstatné pro posouzení porušení obou zmíněných práv.

A. Existence rodinného života

15. Podle ustálené judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) rodinný život ve smyslu čl. 8 Úmluvy mezi dospělou osobou a dítětem může vzniknout

nejen v případě, že dospělá osoba je státem uznaným matrikovým rodičem, ale i v případě existence vztahu rodič a dítě de facto v každodenní realitě. ESLP tak například shledal existenci rodinného života mezi adoptivní matkou a dítětem, které spolu žily a tvořily domácnost, byť stát neuznával, že matka je matrikovým rodičem (*Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku* ze dne 28. 6. 2007 č. 76240/01, § 117). Obdobně ESLP neměl pochyb o existenci rodinného života de facto mezi rodiči a dítětem získaným skrze náhradní mateřství (dále též „surogátní mateřství“), byť daný stát opět tento vztah právně neuznával (*Mennesson proti Francii* ze dne 26. 6. 2014 č. 65192/11, § 45). Podle ESLP totiž je zřejmé, že v tomto případě objednatelský pár působí jako rodiče dvou formou surrogátního mateřství získaných dětí od jejich narození a všichni čtyři spolu žijí způsobem, který je k nerozeznání od rodinného života v obvyklém slova smyslu.

16. V nyní posuzovaném případě všichni tři stěžovatelé žijí v Kalifornii ve společné domácnosti od momentu narození třetího stěžovatele. První a druhý stěžovatel jsou tedy v každodenní realitě sociálními rodiči třetího stěžovatele. V USA jsou oba společně i rodiči matrikovými. Byť tedy podle napadeného rozsudku druhý stěžovatel nebyl uznán za právního rodiče třetího stěžovatele, je podle Ústavního soudu nepochybné, že mezi nimi fakticky rodinný život existuje. Mezi druhým (stejně jako prvním) stěžovatelem a třetím stěžovatelem existuje tedy rodinný život ve smyslu čl. 8 Úmluvy a čl. 10 odst. 2 Listiny.

17. Nelze také pominout, že vedle sociálního rodičovství je poloviční pravděpodobnost, že druhý stěžovatel je i biologickým rodičem třetího stěžovatele. Stěžovatelé sami nevědí a nechťejí vědět, kdo z nich je biologickým rodičem, což je skutečnost, kterou je nutno respektovat a v žádném případě nelze stěžovatele žádnými prostředky nutit, aby prokázali, který z nich je biologickým otcem dítěte. Nicméně už tato poloviční pravděpodobnost dále podporuje závěr, že i mezi druhým a třetím stěžovatelem existuje rodinný život.

18. Podle ESLP dále může existovat rodinný život mezi stejnopohlavními páry stejně jako mezi heterosexuálními páry (rozsudek ve věci *Schalk a Kopf proti Rakousku* ze dne 24. 6. 2010 č. 30141/04, § 94; shodně například také rozsudek ve věci *Oliari a další proti Itálii* ze dne 21. 7. 2015 č. 18766/11, § 103). V těchto rozhodnutích ESLP shledal, že homosexuální pár ve stabilním svazku, který spolu sdílí společnou domácnost, spadá pod pojem rodinný život ve smyslu čl. 8 Úmluvy. V nyní posuzovaném případě tedy rodinný život existuje i ve vztahu mezi prvním a druhým stěžovatelem, kteří spolu trvale žijí a podle práva státu Kalifornie jsou manželé.

19. Rodinný život mezi prvním a druhým stěžovatelem a třetím stěžovatelem vznikl za použití institutu náhradní matky. První a druhý stěžovatel uzavřeli dohodu s náhradní matkou, že jim donosí a porodí dítě. Taková smlouva je ve státě Kalifornie v souladu se zákonem a je právem regulována. Třetí stěžovatel byl tedy donošen a porozen náhradní matkou z genetického materiálu anonymní dárkyně a stěžovatelů. Rozsudkem kalifornského soudu ještě před narozením třetího stěžovatele bylo určeno, že rodiči třetího stěžovatele budou první a druhý stěžovatel, kteří také byli zapsáni jako rodiče v rodném listu.

20. Podle Ústavního soudu nelze rodičovství dítěte nabyté skrze institut náhradního mateřství připodobnit k osvojení dítěte. Svědčí pro to několik argumentů. Za prvé, na rozdíl od osvojení v případě náhradního mateřství neexistují a právně ani nikdy neexistovali jiní rodiče dítěte než objednatelský pár. Osvojení je rodičovství vytvořené sekundárně na místo původních rodičů. Oproti tomu náhradní mateřství vede

k prvotnímu, originálnímu rodičovství objednatelského páru. Za druhé, náhradní mateřství souvisí s procesem početí dítěte a jeho porodem. U náhradního mateřství objednávající rodiče mají kontrolu nad tím, z jakého genetického materiálu dítě vznikne. Oproti tomu osvojení s procesem početí dítěte ani jeho porodem nijak nesouvisí, ale jde až o následný proces. Osvojující rodiče také nemají žádnou kontrolu nad genetickým původem dítěte. Za třetí, u osvojení se jedná o změnu právního rodiče u již narozeného dítěte. Podle § 794 občanského zákoníku se osvojením rozumí přijetí cizí osoby za vlastní. V případě náhradního mateřství však již narozením se rodiči dítěte stávají objednatelé. Nevytváří se tu tedy žádný nový vztah k cizí osobě. To platí ještě více v případě, kdy rodič objednatel je zároveň biologickým rodičem.

21. Na druhou stranu rodičovství k dítěti za využití náhradního mateřství nelze připodobnit ani rodičovství přirozenému. Tomu tak zjevně není, neboť náhradní mateřství v mnoha případech i u heterosexuálních párů má za účel pomoci k rodičovství párům, které právě přirozeně rodiči být nemohou. Jak uvádí doktrína, o náhradní mateřství se jedná tehdy, pokud náhradní matka podstoupí umělé oplodnění či si nechá implantovat embryo, které donosí a porodí pro někoho jiného, zpravidla pro objednatelský pár (Králíčková, Z. *Mater semper certa est! O náhradním a kulhajícím mateřství*. Právní rozhledy, č. 21/2015, s. 725). Rodičovství s využitím náhradní matky je tedy nutno vnímat jako odlišný institut od osvojení, ale i jako odlišné od přirozeného rodičovství. V tomto ohledu lze tedy mluvit o třetím způsobu, jak se stát rodičem.

22. Ústavní soud v tomto případě nepovažuje za potřebné se blíže vyjadřovat ke vhodnosti institutu náhradního mateřství, neboť to není předmětem této ústavní stížnosti. Postačí konstatovat, že byť český právní řád tento institut neupravuje, tak právo státu Kalifornie, kde stěžovatelé náhradní mateřství využili, ano. Pro nyní posuzovaný případ je podstatné, že podle Nejvyššího soudu tento institut není v rozporu s českým veřejným pořádkem (bod 6 výše).

23. Ústavní soud s tímto závěrem obecně souhlasí a konstatuje, že je i v souladu s judikaturou ESLP (viz rozsudek ve věci *Mennesson proti Francii* ze dne 26. 6. 2014 č. 65192/11). Považuje však za vhodné upozornit, že tento závěr nemůže být bezpodmínečný a může záviset případ od případu. Lze si totiž představit situaci, za kterých by náhradní mateřství mohlo být v rozporu s českým veřejným pořádkem. Tomu může být například tehdy, pokud by docházelo k vykořisťování a k nelidskému zacházení s náhradními matkami. Jak vyplývá z judikatury Ústavního soudu, výhrada veřejného pořádku má být uplatněna, pokud byla v zahraničí porušena základní práva [nález sp. zn. I. ÚS 709/05 ze dne 25. 4. 2006 (N 91/41 SbNU 163)]. V případě Kalifornie, kde náhradní mateřství je právně regulováno a nad surogátními smlouvami dohlízejí nezávislé soudy, však takové nebezpečí nevzniká. Vědecké práce založené na empirických studiích nezjistily žádné vykořisťování náhradních matek v demokratických státech, včetně USA, ve kterých je náhradní mateřství dostatečně právně regulováno (PENG, L., *Surrogate Mothers: An Exploration of the Empirical and the Normative*. American University Journal of Gender, Social Policy & the Law, Vol. 21, Issue 3, 2013; shodně BUSBY, K. a VUN, D. *Revisiting the Handmaid's Tale: Feminist Theory Meets Empirical Research on Surrogate Mothers*. Canadian Journal of Family Law, Vol. 26, Issue 1, 2010). Druhá zmíněná studie však poukazuje na vykořisťování náhradních matek v Indii, kde náhradní mateřství bylo nedostatečně právně regulováno.

24. Ústavní soud se tedy ztotožňuje se závěrem Nejvyššího soudu, že uznání rodiny, v zahraničí legálně vzniklé za využití náhradního (surogátního) mateřství, se zjevně nepříčí veřejnému pořádku. V takovém případě surogátní matka ve shodě s příslušnou zahraniční úpravou není právní matkou dítěte. Vzhledem k tomu, že mezi stěžovateli

vzniklo manželství dle zahraničního práva a ve vztahu k oběma platí právní rodičovství a není pochyb, že má dítě k oběma úzké vazby, tak vytvářejí všichni tři spolu rodinný život ve smyslu ve smyslu čl. 8 Úmluvy a čl. 10 odst. 2 Listiny. Nejedná se jako u osvojení o teprve v budoucnu vzniklý rodinný život, ale právní a faktickou realitu, která jen vyžaduje uznání ze strany našeho státu.

25. Ústavní soud nyní ve světle těchto závěrů posoudí, zda napadené rozhodnutí je v souladu s nejlepším zájmem dítěte, jak jej zakotvuje čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

B. Nejlepší zájem dítěte

26. Podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte nejlepší zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány. Ústavní soud ve své judikatuře dlouhodobě zdůrazňuje nutnost zohlednění nejlepšího zájmu dítěte při jakékoli činnosti týkající se dítěte, včetně soudního rozhodování [viz např. nález sp. zn. Pl. ÚS 23/02 ze dne 30. 6. 2004 (N 89/33 SbNU 353; 476/2004 Sb.); nález sp. zn. Pl. ÚS 15/09 ze dne 8. 7. 2010 (N 139/58 SbNU 141; 244/2010 Sb.), bod 29; nález sp. zn. IV. ÚS 3305/13 ze dne 15. 10. 2014; nález sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014 (N 110/73 SbNU 739); či nález sp. zn. III. ÚS 3363/10 ze dne 13. 7. 2011 (N 131/62 SbNU 59)]. Podle autoritativního výkladu Výboru pro práva dítěte „vždy, když je činěno rozhodnutí s dopadem na konkrétní dítě, ... musí rozhodovací proces zahrnovat posouzení možného dopadu (negativního nebo pozitivního) rozhodnutí na dotčené dítě. ... z odůvodnění rozhodnutí musí být patrné, že [nejlepší zájem dítěte] byl vzat v potaz“ [Obecný komentář č. 14 Výboru pro práva dítěte – o právu dítěte na to, aby jeho nejlepší zájmy byly předním hlediskem (General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration), z 29. 5. 2013, CRC/C/GC/14, § 6, obdobně § 29, dále jen „Obecný komentář č. 14 Výboru pro práva dítěte“].

27. Obdobně judikatura ESLP zdůrazňuje, že soudy se musí nejlepším zájmem dítěte zabývat a posoudit jej v dané konkrétní situaci, pokud rozhodují ve věci s dopadem na dítě (viz např. rozsudek ve věci *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku* ze dne 28. 6. 2007 č. 76240/01, § 135; či *Mennesson proti Francii* ze dne 26. 6. 2014 č. 65192/11, § 93; *Anayo proti Německu* ze dne 21. 12. 2010 č. 20578/07, § 71; *Gözüm proti Turecku* ze dne 20. 1. 2015 č. 4789/10, § 50–51; či *Penchevi proti Bulharsku* ze dne 10. 2. 2015 č. 77818/12, § 71). Z této judikatury ESLP jasně vyplývá, že **v případech soudního rozhodování o dětech nelze upřednostňovat abstraktní principy před nejlepším zájmem dítěte v konkrétním případě.**

28. Podle Ústavního soudu je tedy napadený rozsudek vadný již tím, že se nejlepším zájmem dítěte v rozporu s čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte vůbec nezabývá. Nejvyšší soud své rozhodnutí podepřel pouze argumentem, že uznání rodičovství druhého stěžovatele by bylo v rozporu s veřejným pořádkem, a že české právo neumožňuje společné osvojení párům stejného pohlaví. Nejvyšší soud nijak neposuzoval otázku nejlepšího zájmu dítěte, byť napadené rozhodnutí bylo zjevně zcela zásadní právě pro zájmy třetího stěžovatele.

29. Nejlepší zájem dítěte v čl. 3 odst. 1 Úmluvy však je, vedle zmíněné funkce procesního pravidla, také substantivním právem a interpretačním principem. Děti se tedy mohou v řízeních nejlepšího zájmu dítěte domáhat jako subjektivního práva a mohou na něj také odkazovat jako na interpretační pomůcku. Pokud jazykovým

výkladem právního předpisu nelze dospět k jednoznačnému závěru, je třeba zvolit takový výklad, který nejúčinněji podporuje nejlepší zájem dítěte [viz Obecný komentář č. 14 Výboru pro práva dítěte, § 6]. Ústavní soud již v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 31/96 ze dne 9. 4. 1997 (N 41/7 SbNU 279; 103/1997 Sb.) dospěl k závěru, že ustanovení čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte je „vnitrostátně bezprostředně použitelné („self-executing“).“ V minulosti již také opakovaně shledal, že napadené rozhodnutí nebylo v nejlepším zájmu dítěte a ve výroku vyslovil porušení tohoto práva ve vztahu k nezletilému stěžovateli [viz např. nálezu sp. zn. IV. ÚS 2244/09 ze dne 20. 7. 2010 (N 146/58 SbNU 227); či nálezu sp. zn. II. ÚS 19/16 ze dne 1. 8. 2016]. Není tedy pochyb o tom, že nejlepší zájem dítěte není jen procesním pravidlem, ale také hmotným subjektivním právem.

30. Při posuzování samotného nejlepšího zájmu dítěte, Ústavní soud opakuje, že koncept nejlepšího zájmu dítěte je flexibilní a adaptabilní. Měl by být přizpůsoben a definován individuálně s ohledem na specifickou situaci, v níž se dítě či děti, jichž se věc týká, nachází, přičemž pozornost by měla být věnována jejich osobním poměrům, situaci a potřebám. Výbor pro práva dítěte v Obecném komentáři č. 14 formuloval následující faktory, které je nutné brát v potaz při formulování nejlepšího zájmu dítěte: postoj dítěte, identitu dítěte, zachování rodinného prostředí a udržování vazeb, péči o ochranu a bezpečí dítěte, příslušnost dítěte ke zranitelné skupině dětí, právo dítěte na zdraví, právo dítěte na vzdělání [nálezu sp. zn. I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014 (N 236/75 SbNU 629), body 23-24 s příslušnými odkazy].

31. Ústavní soud v prvé řadě neztrácí ze zřetele, že v nyní posuzovaném případě se jedná o otázku určení rodičovství k dítěti, tedy otázku statusovou. Ústavní soud přitom uznává, že statusové otázky jsou primárně v kompetenci zákonodárce a je při posuzování ústavních stížností na tomto poli zdrženlivý (viz např. nedávno nálezu sp. zn. II. ÚS 3122/16 ze dne 16. 5. 2017, zejména body 50 a 62).

32. V nyní posuzovaném případě je však zásadní, že napadený rozsudek odmítá formálně uznat již existující rodičovský vztah mezi druhým a třetím stěžovatelem. Stěžovatelé žijí v USA, kde tvoří formálně uznanou rodinu. Jedná se tak o právní uznání reálně fungujícího rodinného života mezi druhým a třetím stěžovatelem. Jde tedy o zcela odlišnou situaci než v případě, ve kterém by šlo o vytvoření nového rodinného vztahu. Navíc, byť jde o otázku statusovou, nejedná se ani o vytvoření nového právního pouta mezi stěžovateli, ale pouze o uznání právního pouta, které bylo již konstitutováno v právním řádu státu, kde stěžovatelé trvale žijí.

33. Judikatura Ústavního soudu i ESLP zřetelně zdůrazňuje, že v případě, že mezi osobami rodinný život již existuje, je povinností všech orgánů veřejné moci jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a musí být stanoveny právní záruky, které umožňují integraci dítěte v rodině [viz nálezu sp. zn. II. ÚS 485/10 ze dne 13. 4. 2010 (N 82/57 SbNU 93), bod 24; či rozsudek ESLP ve věci *Emonet a další proti Švýcarsku* ze dne 13. 12. 2007 č. 39051/03, § 64]. Podle ESLP je důležité, aby faktický rodinný život byl právně uznán (viz např. rozsudek velkého senátu ve věci *X. a další proti Rakousku* ze dne 19. 2. 2013 č. 19010/07, § 145). ESLP tedy například shledal nepřipustným, pokud v případě osvojení druhým rodičem byl zrušen právní vztah k prvnímu rodiči (*Emonet a další proti Švýcarsku*); stanovil potřebu uznat individuální osvojení matkou v cizině, i když právní řád státu individuální osvojení neumožňoval (rozsudek ve věci *Wagner a J.M.W.L proti Lucembursku* ze dne 28. 6. 2007 č. 76240/01); či uznat osvojení mnichem v cizině, i když právní řád státu mnichům osvojení nepovoloval (rozsudek ve věci *Négrépontis-Giannisis proti Řecku* ze dne 3. 5. 2011 č. 56759/08). Ve všech těchto případech ESLP považoval za klíčové, že jde o právní uznání již fakticky existující rodinné vazby.

34. Z judikatury ESLP poté vyplývá, že státy nemohou opomíjet právní status vytvořený v jiné zemi, na základě kterého existuje rodinný život ve smyslu čl. 8 Úmluvy. Normy mezinárodního práva soukromého by neměly mít přednost před sociální realitou a nejlepším zájmem dítěte, který je prvořadý (rozsudek ve věci *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*, cit. výše, § 133). Vazba mezi rodičem a dítětem je zásadním aspektem osobní identity jednotlivce, která požívá ochrany v rámci práva na soukromý život. Pokud stát odmítá uznat formální vazbu mezi rodičem a dítětem založenou v právu jiného státu, podryvá osobní identitu dítěte v dané společnosti a zpravidla bude v rozporu s principem nejlepšího zájmu dítěte (*Mennesson proti Francii* ze dne 26. 6. 2014 č. 65192/11, § 96 a 99: v této věci ESLP rozpor s nejlepším zájmem dítěte narozeného náhradní matce shledal i z důvodu, že neuznaný rodič byl zároveň biologickým rodičem).

35. I v nyní posuzovaném případě napadené rozhodnutí není v nejlepším zájmu dítěte. Realita v tomto případě je, že dítě (třetí stěžovatel) žije v rodině s prvním a druhým stěžovatelem, kteří jsou jeho rodiči nejen fakticky, ale v místě, kde stěžovatelé trvale žijí, i právně. V zájmu dítěte je přitom umožnit rozvoj vztahu s dospělou osobou, která o něj pečuje a zajišťuje jeho výživu a výchovu a ke které má dítě citové vazby, pokud o kvalitě péče daného dospělého nejsou pochybnosti. Napadený rozsudek přitom faktické a v místě bydliště i formálně právní rodinné vazby dítěte podryvá. Je také v rozporu s právem dítěte na uznání jeho identity, pokud odmítá uznat právní vztah k jednomu z jeho rodičů.

36. Ústavní soud zdůrazňuje, že v tomto případě ani neshledal žádné argumenty, které by naznačovaly, že nejlepší zájem dítěte by mohl spočívat v jiném rozhodnutí než uznání rodičovství stěžovatelů. Takovými argumenty by mohly být například otázky vztahu dětí k biologickým rodičům, jiným osobám o děti pečujícím, či nutnosti zamezit obchodování s dětmi. Žádné takové argumenty však v posuzovaném případě nevyvstávají.

37. Třetí stěžovatel je totiž biologickým synem prvního nebo druhého stěžovatele. První a druhý stěžovatel se rozhodli, že nechtějí vědět, kdo z nich je biologickým otcem dítěte, přičemž je tu možnost, že je to kterýkoli z nich - to vyjadřuje jejich právo na informační sebeurčení, a proto ani není možno ze strany orgánů veřejné moci vyžadovat zjištění, kdo z nich je biologickým otcem dítěte. Co se týče matky, tak třetí stěžovatel nikdy z právního hlediska matku neměl a neexistuje žádná žena, která by si na třetího stěžovatele mohla činit nárok. Ze soudního spisu vyplývá, že žena, která dítě porodila, není biologickou matkou, neboť vajíčko bylo získáno od anonymní dárkyně, proto vlastně ani nelze určit, kdo je biologickou matkou dítěte. Rodiči třetího stěžovatele již od narození jsou první a druhý stěžovatel. Třetí stěžovatel neměl matku ani fakticky. Žena, která jej porodila, ho ze svobodné vůle na základě smluvního ujednání potvrzeného soudem již před narozením dítěte předala do péče prvního a druhého stěžovatele ihned po porodu.

38. Je také třeba zdůraznit, že v nyní posuzovaném případě není žádné podezření z nelegálního jednání stěžovatelů, čímž, stejně tak jako existencí rodinného života mezi stěžovateli, se tento případ odlišuje od rozsudku ESLP ve věci *Paradiso a Campanelli proti Itálii* ze dne 24. 1. 2017 č. 25358/12, ve kterém neshledal ESLP porušení práv stěžovatelů v tom, že italské úřady odmítly uznat rozhodnutí o určení rodičovství ze zahraničí.

39. Stěžovatelé hodlají čas od času cestovat do České republiky, kde žije část širší rodiny stěžovatelů. Při těchto cestách však druhý a třetí stěžovatel, jejichž vztah Česká republika dosud neuznává, se mohou setkat s několika těžkostmi, ať již v oblastech

zdravotní péče o třetího stěžovatele, či v oblasti kontroly na hranicích a tak dále, jak popisují v ústavní stížnosti stěžovatelé, ale i opatrovnice třetího stěžovatele. V tomto ohledu současná situace je i v rozporu s požadavkem na ochranu a bezpečí konkrétního dítěte, neboť tento stav naopak vystavuje třetího stěžovatele, pokud se bude nacházet pouze v doprovodu druhého stěžovatele, nebezpečí mnoha nepříjemností a těžkostí. Podcenit nelze ani zájem dítěte na materiálním zabezpečení a absenci jeho práva v České republice na výživné či dědictví vůči druhému stěžovateli, pokud by v budoucnu nastala situace, kdy to bude relevantní.

40. Ústavní soud tedy uzavírá, že v nejlepším zájmu třetího stěžovatele je, aby jeho faktický a v zemi bydliště i právní vztah ke druhému stěžovateli jako rodiči byl uznán i na území České republiky. Pokud bychom tento vztah neuznali, tak bychom třetímu stěžovateli v České republice navždy uzavřeli možnost na vývoj a výchovu v úplné rodině, ve které fakticky vyrůstá.

C. Právo druhého a třetího stěžovatele na rodinný život

41. Důvodem, který Nejvyšší soud v napadeném rozsudku uvedl k neuznání kalifornského rozsudku ve vztahu k rodičovství druhého stěžovatele, byla ochrana tradiční rodiny, tedy skutečnosti, že dítě nemůže mít dva rodiče stejného pohlaví. To je patrné z argumentace napadeného rozsudku, ve kterém se odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu chránící tradiční rodinu a nežádoucnosti stavu, ve kterém by dítě mělo dva rodiče stejného pohlaví.

42. Ochranu tradiční rodiny Ústavní soud ve své judikatuře akceptuje jako legitimní cíl [viz např. nálezný sp. zn. Pl. ÚS 10/15 ze dne 19. 11. 2015 (44/2016 Sb.); či konkrétněji nálezný sp. zn. Pl. ÚS 7/15 ze dne 14. 6. 2016 (234/2016 Sb.), zejména bod 37]. Tento cíl za legitimní ostatně akceptuje i judikatura ESLP (*X. a další proti Rakousku* ze dne 19. 2. 2013 č. 19010/07, § 138). Odmítáním umožnění, aby dítě mělo dva rodiče stejného pohlaví, mohou být také chráněny zájmy dítěte, což je bezpochyby legitimním zájmem.

43. Zájem ochrany tradiční rodiny, byť je obecně silným legitimním zájmem, není však schopen převážit veškeré protichůdné zájmy. Například v již citovaném nálezný sp. zn. Pl. ÚS 7/15 Ústavní soud neshledal tento důvod dostatečným pro ospravedlnění odlišného zacházení s registrovanými partnery při osvojování dětí. Ústavní soud zdůraznil, že takový přístup činí z registrovaných partnerů de facto jakési osoby „druhého řádu“ a dává jim bezdůvodně určité stigma, které evokuje představu o jejich méněcennosti, zásadní odlišnosti od ostatních (zřejmě „normálních“) a zřejmě i o neschopnosti se - oproti osobám jiným - náležitě postarat o děti.

44. V nyní posuzovaném případě Ústavní soud předně považuje za zásadní, že napadený rozsudek odmítá formálně uznaný vztah rodič a dítě mezi druhým a třetím stěžovatelem. Stěžovatelé žijí v USA, kde tvoří formálně uznanou rodinu. Jde tedy o zcela odlišnou situaci než v případě, ve kterém by šlo o vytvoření nového rodinného vztahu.

45. Jak bylo řečeno již výše, tak judikatura Ústavního soudu i ESLP zřetelně zdůrazňuje, že v případě, že mezi osobami rodinný život již existuje, je povinností všech orgánů veřejné moci jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a musí být stanoveny právní záruky, které umožňují integraci dítěte v rodině (viz bod 33 výše). Podle ESLP je důležité, aby faktický rodinný život byl právně uznán (viz např. *X. a další proti Rakousku*, § 145). ESLP tedy například shledal diskriminační na základě sexuální orientace, pokud stát nepovolil párům stejného pohlaví osvojení

druhým rodičem („second parent adoption“, „l'adoption coparentale“), pokud jej povolil nesezdaným párům různého pohlaví (*X. a další proti Rakousku*, cit. výše).

46. Přestože u stěžovatelů rodinný život existuje, tak v momentě, kdy při návštěvě České republiky vystoupí na Letišti Václava Havla z letadla, přestává v důsledku napadeného rozsudku existovat jakýkoliv právní vztah mezi druhým a třetím stěžovatelem. A to výlučně v důsledku skutečnosti, že první a druhý stěžovatel jsou homosexuální pár, tedy na základě jejich sexuální orientace. I napadený rozsudek tedy z prvního a druhého stěžovatele činí v Česku osoby druhého řádu na základě jejich sexuální orientace, byť, jak již Ústavní soud vyslovil, sexuální orientace není volba, ale osobnostní charakteristika, kterou nelze změnit (viz výše citovaný nálezný sp. zn. Pl. ÚS 7/15).

47. Podle Ústavního soudu je v tomto konkrétním případě nepřijatelné, aby k takovéto stigmatizaci stěžovatelů docházelo pod záminkou zachování hodnot tradiční rodiny. Je třeba znovu zdůraznit, že v nyní posuzovaném případě stěžovatelé v místě svého bydliště žijí jako rodina. A to nejen fakticky, ale i právně, neboť první a druhý stěžovatel jsou v USA manželé a společní matrikoví rodiče třetího stěžovatele. Uznání rodičovství druhého stěžovatele tedy není vytvořením nového vztahu. Jde o zásadně odlišnou situaci od umožnění vytváření nových rodinných vztahů mezi homosexuálními páry a dětmi, což je v plné kompetenci zákonodárce, který není povinen právní základ pro takovéto vztahy vytvořit, pokud to odůvodní ochranou tradiční rodiny.

48. Uznání rodičovství u druhého stěžovatele negativně neovlivňuje zájmy žádných třetích osob a není ani schopno tradiční rodinu ohrozit. Negativní dopad Ústavní soud nespátňuje ani na zájmy dětí, v tomto konkrétním případě na zájmy třetího stěžovatele, které jsou klíčové. Jak dovedil výše, napadený rozsudek je naopak v rozporu s nejlepším zájmem dítěte.

49. Zásahem do práva druhého stěžovatele je též skutečnost, že z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2015, kterým uznal prvního stěžovatele za rodiče třetího stěžovatele, není vůbec zřejmé, proč se Nejvyšší soud rozhodl pro uznání rodičovství prvního, a nikoliv druhého stěžovatele. Přitom jak první, tak druhý stěžovatel mají úplně stejný právní i faktický vztah ke třetímu stěžovateli a rodičovská práva podle původního uznávaného kalifornského rozsudku náležejí oběma stejná. Rozhodnutí ve prospěch rodičovství prvního stěžovatele a v neprospěch rodičovství druhého stěžovatele je tedy arbitrárním neodůvodněným zásahem do práva druhého stěžovatele.

50. Ústavní soud zdůrazňuje svou konstantní judikaturu, že respektuje legitimní zájem na ochraně tradiční rodiny. Tento však v tomto konkrétním případě by nebyl vyhověním návrhu stěžovatelů ohrožen žádným podstatným způsobem, neboť by jím nedošlo k vytvoření nějaké nové rodinné vazby, ale jen k uznání již existující vazby. Ostatně Nejvyšší soud již svým prvním rozsudkem ve vztahu k rodině stěžovatelů (ze dne 22. 5. 2015) uznal, že není ve zjevném rozporu s českým veřejným pořádkem ani uznání rodičovství na základě náhradního mateřství, ani uznání realizace rodičovství homosexuálního páru cestou náhradního mateřství. Ani do jednoho z těchto závěrů Nejvyššího soudu nepřísluší Ústavnímu soudu zasahovat, neboť toto rozhodnutí nebylo napadeno ústavní stížností a musí být tedy Ústavním soudem akceptováno jako kontext, v němž rozhoduje o stížnosti druhého a třetího stěžovatele. Zásah do rodinného života druhého a třetího stěžovatele a odlišné zacházení s druhým stěžovatelem tedy (být odůvodněno legitimním zájmem na ochraně tradiční rodiny) není v této konkrétní situaci přiměřené.

51. Povinnost státu respektovat právo na rodinný život nespočívá jen v tom, že nesmí bránit osobám, majícím mezi sebou rodinné vazby, aby spolu žily a tyto vztahy realizovaly. V případě, že mezi osobami rodinný život, vzniklý na legální bázi, již existuje, je povinností všech orgánů veřejné moci jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a musí být respektovány právní záruky, které chrání vztahy dítěte a jeho rodiče. Napadeným rozsudkem, jímž bylo odmítnuto uznat rodinnou vazbu mezi druhým a třetím stěžovatelem tedy došlo k porušení práva druhého a třetího stěžovatele na rodinný život dle čl. 10 odst. 2 Listiny.

D. Právo nebýt diskriminován v právu na respektování rodinného života

52. První a druhý stěžovatel dále namítají, že s nimi bylo zacházeno diskriminačně, neboť s nesezdaným heterosexuálním párem by bylo zacházeno jinak a oba rodiče by byli zapsáni bez dalšího do českého rodného listu. Touto argumentací prvního a druhého stěžovatele nebylo nutné se však dále zabývat, neboť Ústavní soud shledal, že do práva prvního stěžovatele nebylo nikterak zasaženo, neboť Nejvyšší soud jeho návrhu v plném rozsahu vyhověl. Pokud pak jde o právo druhého stěžovatele, jeho rodičovská práva Ústavní soud ve svém rozhodnutí výše uznal z důvodu existence rodinného života mezi druhým a třetím stěžovatelem. Ústavní soud k tomu pouze poznamenává, že neshledal žádný zásah do práva prvního stěžovatele na rodinný život, neboť jeho rodičovství vůči třetímu stěžovateli bylo uznáno a napadený rozsudek nezasáhl ani do jeho vztahu s druhým stěžovatelem.

E. Ostatní námitky stěžovatelů

53. Ústavní soud dodává, že v napadeném rozsudku naopak neshledal porušení práva stěžovatelů na spravedlivý proces, a to ani z důvodu, že ve věci měl rozhodovat nepřislušný Nejvyšší soud. Podle nich i podle opatrovnice měl ve věci rozhodovat okresní soud podle § 63 ZMPS, který upravuje uznávání rozhodnutí o osvojení.

54. Ústavní soud předně poznamenává, že to byli sami stěžovatelé, kteří návrh podali k Nejvyššímu soudu, a nikoliv k soudu okresnímu. Otázka, zda obecné soudy měly postupovat podle § 55 ZMPS nebo § 63 ZMPS je primárně otázkou výkladu podústavního práva, který Ústavnímu soudu až na výjimky nepřisluší. Ústavní soud ve výkladu provedeném Nejvyšším soudem nespatřuje arbitrárnost ani zjevné pochybení. Navíc, jak již Ústavní soud shledal výše rozsudek kalifornského soudu, jehož uznání stěžovatelé navrhují, je rozsudkem určujícím rodičovství stěžovatelů, a nijak se netýká osvojení. Pro uznávání rozsudků určujících rodičovství je přitom příslušný Nejvyšší soud.

F. Závěr

55. Ústavní soud tedy uzavírá, že **neuznání cizího rozhodnutí, kterým bylo určeno rodičovství k dítěti dvou osob stejného pohlaví v situaci, kdy už rodinný život byl mezi nimi fakticky i právně konstituován formou náhradního mateřství, z důvodu, že české právo neumožňuje rodičovství dvou osob stejného pohlaví, je v rozporu s nejlepším zájmem dítěte chráněným čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech**

dítěte. V případě, že mezi osobami rodinný život, vzniklý na legální bázi, již existuje, je povinností všech orgánů veřejné moci jednat tak, aby se tento vztah mohl rozvíjet, a musí být respektovány právní záruky, které chrání vztahy dítěte a jeho rodiče. Nejvyšší soud tedy pochybil, pokud návrhu na uznání rozhodnutí o určení rodičovství druhého stěžovatele ke třetímu stěžovateli nevyhověl. Vyhovění návrhu přitom nebránil Nejvyšším soudem aplikovaný § 15 odst. 1 písm. e) ZMPS.

56. Podle § 15 odst. 1 písm. e) ZMPS nelze uznat cizí rozhodnutí, pokud by se uznání zjevně přičilo veřejnému pořádku. Výhradu veřejného pořádku je nutno chápat jako obranu proti důsledkům použití zahraničního práva, které jsou v tuzemském prostředí nesnesitelné a neudržitelné. Veřejný pořádek je neurčitý právní pojem, který bezpochyby poskytuje prostor k jeho ústavněkonformní interpretaci. Těžko může být v rozporu s českým veřejným pořádkem situace, která je naopak zcela v souladu s ústavním pořádkem České republiky, tedy základními hodnotami českého právního řádu, jak bylo vyloženo výše. Lze připomenout, že ani případný rozpor s veřejným pořádkem a normy mezinárodního práva soukromého obecně nelze použít jako argument pro porušení základních práv účastníků řízení a ignorování nejlepšího zájmu dítěte, jak zdůrazňuje judikatura ESLP (*Mennesson proti Francii* ze dne 26. 6. 2014 č. 65192/11, § 84).

57. Zároveň je třeba zmínit, že aplikace tohoto ustanovení vyžaduje nejen, aby cizí rozhodnutí bylo v rozporu s veřejným pořádkem, ale aby tomu tak bylo „zjevně“. To znamená, že použití tohoto institutu je omezeno na výjimečné případy, ve kterých je prokázána skutečná a dostatečně vážná hrozba některému ze základních zájmů společnosti (srovnej obdobný výklad Soudního dvora Evropské Unie v kontextu práva EU – blíže viz BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš. § 4 Výhrada veřejného pořádku. In: BŘÍZA, Petr, BŘICHÁČEK, Tomáš, FIŠEROVÁ, Zuzana, HORÁK, Pavel, PTÁČEK, Lubomír, SVOBODA, Jirí. Zákon o mezinárodním právu soukromém. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 24). Nejvyšší soud v napadeném rozsudku však nevysvětlil, v čem spatřuje vážné ohrožení základních zájmů společnosti, pokud by bylo uznáno rodičovství druhého stěžovatele ke třetímu stěžovateli. I pokud bychom odhlédli od nutné ústavněprávní argumentace zmíněné výše, nelze z toho, že český právní řád nepředvídá rodičovství dvou osob stejného pohlaví, dovozovat, že tato situace v případě skutkových okolností stěžovatelů je natolik intenzivně v rozporu s veřejným pořádkem, aby šlo o rozpor zjevný. Již nyní české právo připouští možnost, že bude mít dítě dva rodiče stejného pohlaví. Jestliže jeden z rodičů změní své pohlaví, nepřestává být rodičem svého dítěte. Pokud tedy tuto možnost náš právní řád připouští a jednoho z rodičů po změně pohlaví nezabavuje rodičovských práv a povinností, je existence dítěte se stejnopohlavními rodiči z hlediska veřejného pořádku obecně přípustná. Způsob, kterým taková situace vznikla, není z pohledu nejlepšího zájmu dítěte podstatný. Důležitý je dopad na osobní situaci dítěte – kdo za něj nese osobní odpovědnost, kdo je mu povinován výživou, po kom má dítě zákonné dědické právo a podobně. Ostatně mezi rozhodnutím druhého stěžovatele mít dítě a narozením třetího stěžovatele je příčinná souvislost, a proto by za toto své rozhodnutí druhý stěžovatel měl nést rodičovskou odpovědnost. Jak ve svém vyjádření podotkla opatrovnice třetího stěžovatele lze poukázat například na to, že samotný právní řád již dnes zohledňuje, že děti jsou vychovávány páry stejného pohlaví. Podle § 13 odst. 3 zákona o registrovaném partnerství pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově dítěte i druhý partner; povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte se vztahují i na tohoto partnera.

58. Lze také poznamenat, že potřebu upřednostnit nejlepší zájem dítěte a závěr, že se nepřičí zjevným způsobem veřejnému pořádku, pokud jde o uznání sociálního

rodičovství dvou osob stejného pohlaví nabyté skrze náhradní mateřství, zdůrazňují i doktrinární názory, byť jsou obecně k institutu náhradního mateřství kritické (viz KRÁLÍČKOVÁ, Z. Mater semper certa est! O náhradním a kulhajícím mateřství. Právní rozhledy č. 21/2015, s. 731).

59. Lze dodat, že v nyní posuzované věci nejlepší zájem dítěte slouží jako interpretační pravidlo při výkladu neurčitých právních pojmů „veřejný pořádek“ a „zjevně se přičít veřejnému pořádku“ v konkrétní soudem posuzované věci. Nedošlo tudíž k tomu, že by nejlepší zájem dítěte byl použit pro popření jasného znění zákona, což za nepřípustné považuje ve svém stanovisku Úřad.

60. Závěrem Ústavní soud považuje za vhodné opět zdůraznit, že v nyní posuzované věci se nejednalo o plošné umožnění rodičovství dvou osob stejného pohlaví, tím méně o společné osvojení homosexuálními páry. Ústavní soud pouze rozhodoval o tom, zda v České republice bude uznána faktická a právní realita, že druhý stěžovatel má právo na ochranu svého rodinného života již fakticky i právně vytvořeného s třetím stěžovatelem a neuznání této rodinné vazby je porušením práva třetího stěžovatele, aby nejlepší zájem dítěte byl předním hlediskem rozhodování o něm.

61. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ústavní stížnosti druhého a třetího stěžovatele vyhověl, neboť shledal, že Nejvyšší soud napadeným rozsudkem porušil povinnost zohlednit jako přední hledisko nejlepší zájem dítěte podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte a porušil právo druhého a třetího stěžovatele na rodinný život. Podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) stejného zákona tedy Ústavní soud napadené rozhodnutí zrušil. Stížnost prvního stěžovatele naopak odmítl jako návrh zjevně neopodstatněný podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, neboť neshledal, že by napadeným rozsudkem Nejvyššího soudu bylo zasaženo do práva prvního stěžovatele.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 29. června 2017

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu